

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

موضوع پایان نامه: هژمونی ایالات متحده آمریکا و امنیت سازی ج.ا.ایران پس از حوادث

۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱

استاد راهنما:

دکتر غلامعلی چگنی زاده

استاد مشاور:

دکتر سید جلال دهقانی فیروز آبادی

نگارش:

محمّد رضا توکلی مرند

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲	کلیات طرح تحقیق.....
۳	بیان مسئله.....
۵	سئوال اصلی.....
۵	فرضیه اصلی.....
۵	متغیرها.....
۵	سوابق پژوهشی.....
۶	اهمیت، اهداف و علل انتخاب موضوع.....
۷	روش تحقیق.....
۷	روش گردآوری داده ها.....
۷	تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی.....
۹	مشکلات و تنگناها.....
۹	سازماندهی تحقیق.....
۱۱	منابع بخش کلیات.....
۱۲	بخش اول : چارچوب نظری و تئوریک.....
۱۳	رنالیسم تهاجمی.....
۱۴	واقع گرایی نوکلاسیک.....
۱۵	مفروضات بنیادین رنالیسم تهاجمی.....
۲۰	نیات قدرت های بزرگ از منظر رنالیسم تهاجمی.....
۲۰	- تبدیل شدن به هژمونی منطقه ای.....
۲۱	- تلاش برای کسب ثروت بیشتر.....
۲۱	- قدرت زمینی برتر.....
۲۲	- توفق هسته ای.....

- ۲۳.....الگوهای عمومی رفتار دولت ها از منظر رئالیسم تهاجمی
- ۲۳.....- الگوی رفتاری مبتنی بر ترس
- ۲۳.....- الگوی رفتاری مبتنی بر خودیاری (self help)
- ۲۳.....- الگوی رفتاری به حداکثر رساندن قدرت
- ۲۴.....هژمون و ساختار نظام بین الملل
- ۲۵.....مکانیزم های استمرار نظام هژمونیک از منظر رئالیسم تهاجمی
- ۲۶.....دلایل ثبات سیستم بین قدرت ها در عصر هژمون گرایی آمریکا
- ۲۶.....- برهان لیبرال
- ۲۶.....- برهان فرهنگی
- ۲۶.....- برهان سیستمی
- ۲۶.....- برهان قدرت خوش خیم
- ۲۷.....- برهان جهانی شدن
- ۲۷.....دلایل عدم شکل گیری توازن علیه آمریکا از منظر رئالیسم تهاجمی
- ۳۰.....سیاست آمریکا در قبال سایر قدرتهای بزرگ
- ۳۱.....امنیت از نگاه رئالیسم تهاجمی
- ۳۳.....منابع بخش اول
- ۳۵.....بخش دوم: هژمونی ایالات متحده آمریکا
- ۳۶.....فصل اول: هژمونی و چارچوب های مفهومی
- ۳۶.....مفهوم هژمونی
- ۳۸.....ریشه اصطلاح هژمونی
- ۳۸.....عناصر تشکیل دهنده هژمونی
- ۳۸.....رویکردهای هژمونی
- ۴۰.....نظام هژمونیک
- ۴۰.....ویژگی های قدرت هژمون

۴۱	هژمونی از منظر رئالیسم تهاجمی
۴۲	تعریف هژمونی آمریکا
۴۵	بهبود شرایط هژمونیک آمریکا
۴۵	هژمونی آمریکا در دوران جدید
۴۷	حوادث ۱۱ سپتامبر و هژمونی آمریکا
۴۹	آمریکا ، امپراتوری یا هژمونی
۵۱	ابعاد هژمونیک ایالات متحده آمریکا
۵۱	هژمونی امنیتی و نظامی آمریکا و تحکیم و باز تولید آن
۵۴	هژمونی سیاسی و ایدئولوژیک آمریکا و تحکیم و باز تولید آن
۵۵	هژمونی اقتصادی آمریکا و تحکیم و باز تولید آن
۵۷	۱- هژمونی جویی تجاری
۵۸	۲- هژمونی جویی مالی
۵۸	۳- هژمونی جویی در عرصه انرژی
۶۰	منابع فصل اول
۶۳	فصل دوم: نومحافظه کاران و سیاست های ایالات متحده آمریکا
۶۳	ریشه نضج و اصول اعتقادی نومحافظه کاران
۶۶	نومحافظه کاران و سیاست خارجی آمریکا
۶۸	استراتژی و سیاست خارجی در عصر بین الملل گرایی آمریکا
۶۹	ادراکات استراتژیک در تفکر دفاعی آمریکا از منظر نومحافظه کاران
۷۰	نومحافظه کاران و بین الملل گرایی آمریکا
۷۳	دیدگاه نومحافظه کاران به امنیت آمریکا
۷۴	منابع فصل دوم
۷۵	فصل سوم: خاورمیانه و نقش آن در باز تولید هژمونی ایالات متحده آمریکا
۷۵	موقعیت جغرافیایی خاورمیانه

- ۷۶.....اهمیت خاورمیانه در سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا
- ۷۶.....- اهمیت اقتصادی ذخایر انرژی (نفت و گاز)
- ۷۷.....- اهمیت ژئوپلتیک و استراتژیک خاورمیانه
- ۷۷.....- اهمیت فرهنگی و ایدئولوژیک خاورمیانه
- ۷۸.....- اهمیت اقتصادی و مالی خاورمیانه
- ۷۹.....جایگاه نفت خاورمیانه در تداوم هژمونی ایالات متحده آمریکا
- ۸۰.....محیط امنیتی خاورمیانه
- ۸۱.....دیدگاه های گوناگون در ارتباط با امنیت منطقه خاورمیانه
- ۸۳.....استراتژی امنیتی ایالات متحده آمریکا در خاورمیانه
- ۸۵.....سیاست امنیتی ایالات متحده آمریکا در خاورمیانه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر
- ۸۷.....طرح خاورمیانه بزرگ (جدید)
- ۸۸.....اهداف طرح خاورمیانه بزرگ (جدی)
- ۸۹.....ایالات متحده آمریکا و سیاست دموکراسی سازی در خاورمیانه
- ۹۰.....ایالات متحده آمریکا و سیاست ملت سازی در خاورمیانه
- ۹۱.....مفهوم ملت سازی
- ۹۳.....نقش و جایگاه اسرائیل در سیاست های خاورمیانه آمریکا
- ۹۵.....منابع فصل سوم
- ۹۸.....فصل چهارم: خلیج فارس و نقش آن در باز تولید هژمونی ایالات متحده آمریکا
- ۹۸.....موقعیت جغرافیایی خلیج فارس
- ۹۸.....دلایل اهمیت خلیج فارس
- ۱۰۰.....نفت خلیج فارس
- ۱۰۰.....دلایل تاریخی اهمیت خلیج فارس برای آمریکا
- ۱۰۰.....پیشینه تاریخی نفوذ و حضور آمریکا در خلیج فارس
- ۱۰۲.....جایگاه خلیج فارس در هژمونی گرایی ایالات متحده آمریکا

۱۰۲.....	استراتژی نظم مشترک جهانی و منافع آمریکا در خلیج فارس
۱۰۴.....	استراتژی هژمونی (ضد تکثیر)، انحصار گرا بودن ترتیبات امنیتی در خلیج فارس
۱۰۵.....	مبانی ذهنی امنیت در خلیج فارس
۱۰۶.....	آمریکا و الگوهای امنیتی در خلیج فارس
۱۰۷.....	محیط خلیج فارس بعد از اشغال عراق
۱۰۹.....	منابع فصل چهارم
۱۱۱.....	بخش سوم : امنیت سازی ج.ا.ایران بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱
۱۱۲.....	فصل اول: امنیت و چارچوب های مفهومی
۱۱۲.....	تعریف امنیت
۱۱۳.....	کالبد شکافی نشانه شناسیک امنیت
۱۱۳.....	- نشانه اول:گفتار « قدرت»
۱۱۳.....	- نشانه دوم: تصمیم قدرت (Power Dicision)
۱۱۴.....	- نشانه سوم: رفتار قدرت
۱۱۵.....	- نشانه چهارم: بازخورد قدرت
۱۱۵.....	مفهوم امنیت سازی (Securitization)
۱۱۷.....	سیر تاریخی مفهوم امنیت(ملی)
۱۱۸.....	تعبیر گوناگون از مفهوم امنیت
۱۱۹.....	ویژگی های امنیت
۱۲۰.....	مکتب کپنهاگ (Copenhagen School)
۱۲۱.....	تنگنای امنیت (Security Delima)
۱۲۱.....	واحدهای تحلیل امنیت از منظر مکتب کپنهاگ
۱۲۲.....	گفتمان های حاکم بر مفهوم امنیت
۱۲۳.....	الف- گفتمان امنیت سلبی
۱۲۴.....	ب- گفتمان امنیت ایجابی

کالبد شناسی نظام معنایی امنیت	۱۲۵
- نظام دلالت معنایی در حوزه زبان شناسی	۱۲۵
- نظام دلالت معنایی در حوزه امنیت پژوهشی	۱۲۶
منابع فصل اول	۱۲۹
فصل دوم: ایالات متحده آمریکا و تسلیحات کشتار جمعی	۱۳۲
استراتژی آمریکا و مبارزه با سلاح های کشتار جمعی	۱۳۲
مواضع ایالات متحده آمریکا در قبال سلاح های کشتار جمعی	۱۳۲
- مواضع ایالات متحده آمریکا در قبال سلاح های بیولوژیک	۱۳۵
- مواضع ایالات متحده آمریکا در قبال سلاح های شیمیایی	۱۳۶
- مواضع ایالات متحده آمریکا در قبال سلاح های هسته ای	۱۳۶
تحول در گفتمان هسته ای ایالات متحده آمریکا	۱۳۷
خاورمیانه و سلاح های کشتار جمعی	۱۳۸
منابع فصل دوم	۱۴۰
فصل سوم: تروریسم و سیاست ایالات متحده آمریکا در قبال آن	۱۴۲
تعریف تروریسم	۱۴۲
دلایل نضج تروریسم	۱۴۳
برداشت ایالات متحده آمریکا از تروریسم	۱۴۴
آمریکا و استراتژی مبارزه با تروریسم پس از جنگ سرد	۱۴۵
آمریکا و تروریسم پس از حوادث ۱۱ سپتامبر (تروریسم گفتمان هویت ساز سیاست خارجی آمریکا	۱۴۶
سیاست خاورمیانه ای آمریکا و استراتژی مبارزه با تروریسم	۱۴۷
تروریسم جهانی و بنیاد گرایی مذهبی	۱۴۹
تروریسم و لزوم مهار دولت های سرکش	۱۵۰
منابع فصل سوم	۱۵۳

فصل چهارم: سیاست های ایالات متحده آمریکا برای مهار ج.ا.ایران	۱۵۵
خاستگاه فکری غالب بر راهبردهای امنیت سازی و سیاست خارجی آمریکا	۱۵۵
- مکتب هامیلتونیسیم	۱۵۵
- مکتب جکسونیسیم	۱۵۵
- مکتب ویلسونیسیم	۱۵۵
نقش حوادث ۱۱ سپتامبر در بازتعریف امنیت آمریکا	۱۵۶
دلایل امنیت گرایی ایالات متحده آمریکا بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر	۱۵۷
پیشینه سیاست خارجی آمریکا و ایران در قبال یکدیگر	۱۵۷
نئو محافظه کاران و سیاست خارجی آمریکا در قبال ج.ا.ایران	۱۵۸
موارد اتهامی از سوی ایالات متحده آمریکا علیه ج.ا.ایران	۱۶۰
امنیتی سازی ج.ا.ایران توسط ایالات متحده آمریکا پس از حوادث ۱۱ سپتامبر	۱۶۰
امنیتی سازی محیط پیرامونی ج.ا.ایران توسط ایالات متحده آمریکا	۱۶۱
- خاورمیانه	۱۶۲
- طرح خاورمیانه جدید و روند امنیت سازی ج.ا.ایران توسط آمریکا	۱۶۲
- خلیج فارس	۱۶۳
- کشورهای عربی	۱۶۵
- عراق و افغانستان	۱۶۷
امنیت سازی هسته ای ج.ا.ایران توسط ایالات متحده آمریکا	۱۷۰
چالش های ایالت متحده آمریکا برای کنترل هسته ای ج.ا.ایران	۱۷۳
سیاست امنیتی سازی آمریکا و شبیه سازی هسته ای از ج.ا.ایران	۱۷۵
سناریو های محتمل در ارتباط با موضوع هسته ای ج.ا.ایران	۱۷۶
دلایل هسته ای شدن ج.ا.ایران (چرا ایران می خواهد یک قدرت هسته ای باشد)	۱۷۷
امنیت سازی ج.ا.ایران در حوزه نرم توسط ایالات متحده آمریکا	۱۷۸
- اسلام هراسی ، شیعه هراسی و ایران هراسی	۱۷۸

- ۱۸۳..... سیاست مبارزه با تروریسم ایالات متحده آمریکا و امنیت سازی ج.ا.ایران
- ۱۸۳..... محور شرارت (Axis of Evil)
- ۱۸۴..... دولت های سرکش
- ۱۸۵..... تحول استراتژی نظامی و امنیتی آمریکا در رابطه با تروریسم
- ۱۸۶..... استراتژی جنگ پیش دستانه
- ۱۸۸..... سیاست های اعمالی و رویکردهای امنیتی کردن ج.ا.ایران توسط ایالات متحده آمریکا
- ۱۸۸..... الف- شیوه های سیاسی و دیپلماتیک
- ۱۸۸..... چانه زنی گسترده با ایران
- ۱۸۸..... استراتژی تعامل
- ۱۸۹..... تساهل و مدارا
- ۱۹۰..... استراتژی اقلان
- ۱۹۰..... انزوای سیاسی
- ۱۹۱..... تقویت فشار
- ۱۹۴..... طراحی تغییر رژیم
- ۱۹۶..... ب- شیوه های اقتصادی و تجاری
- ۱۹۷..... اعمال تحریم های اقتصادی چند جانبه
- ۱۹۷..... جلوگیری از صادرات غیر نفتی ایران
- ۱۹۷..... جلوگیری از صادرات به ایران
- ۱۹۸..... جلوگیری از اعطای اعتبارات سازمان های مالی بین المللی به ایران
- ۱۹۸..... ج- شیوه های نظامی و غیر سیاسی
- ۱۹۸..... الف- گزینه اسیراک
- ۱۹۹..... ب- اعطای مجوز به رژیم صهیونیستی برای حمله به ایران
- ۱۹۹..... ج- پشتیبانی نظامی از عناصر مخالف
- ۲۰۰..... دورنمای محاصره استراتژیک ایران

۲۰۱.....	نقش اسرائیل در روند امنیتی کردن ایران
۲۰۲.....	تهدیدات اسرائیل علیه ایران
۲۰۲.....	- تهدیدات با ماهیت هسته ای
۲۰۳.....	- تهدیدات با ماهیت غیر هسته ای
۲۰۶.....	منابع فصل چهارم
۲۱۳.....	نتیجه گیری
۲۱۷.....	منابع و مأخذ

کلیات طرح پژوهش

۱- بیان مسئله:

هجوم انتحاری به برجهای مرکز تجارت جهانی به عنوان نمادهای سرماییداری جهانی شده و ساختمان وزارت دفاع (پنتاگون) در آغاز هزاره سوم ، رخدادی عظیم بود که سرنوشت جامعه بشری را دگرگون و تاریخ روابط بین الملل را به دو برهه پیش و پس از این واقعه تقسیم کرد . در واقع این نخستین حمله مستقیم به قلمرو آمریکا پس از ۱۸۱۲م بود که عمق نفوذ پذیری و آسیب پذیری تنها ابرقدرت جهان را نمایان ساخت و به دوران گذار و آشفتگی حاکم بر روابط بین الملل پایان داد . تحول در اساسی ترین مفاهیم حقوق بین الملل از جمله جنگ ، صلح ، دفاع ، تجاوز و تروریسم ، گذار از نظام تک- چند قطبی به سیستم تک قطبی ، اهمیت دوباره منابع سخت افزاری قدرت ، افزایش دوباره وزن دولت ملی به عنوان بازیگر مهم در سطح بین الملل و غلبه پارادایم خشونت بر گفتگو از جمله مهمترین پیامدهای این رویداد هستند . (۱)

رویداد ۱۱ سپتامبر برای ایالات متحده آمریکا به منزله خروج از بحران معنا بود. پس از ۱۱ سپتامبر آمریکا توانست بر مبنای دوگانه جدید امنیت/تروریسم، جایگاه کشورها در جهان و مناطق گوناگون و همچنین نحوه شکل گیری دوستان و دشمنان، ائتلافها و ضد ائتلافها و اتحادها و ضد اتحادها را مشخص کند. بر مبنای دوگانه مذکور ایالات متحده در صدد ایجاد یک نظام دو قطبی جدیدی است که در آن خود نقش قطب برتر را ایفا کند و در عین حال قطب مقابل مانند اتحاد جماهیر شوروی نیرومند نباشد. در این چارچوب آمریکا اعلام نموده که کشورها یا با ما هستند و یا با تروریسم و در این میان بی طرفی بی معناست . این بدان معناست که سیاست بیش از هر زمان دیگری در محیط بین الملل ساده شده است و از آن ابهام زدایی شده است. براین اساس کشورهایمانند ایران نیز می بایست در موقعیت جدید موضع خود را روشن نمایند و دیگر نمی توانند با استفاده از پیچیدگی محیط بین المللی در دوره پیشین به تعقیب منافع خود بپردازند . (۲)

آنچه مسلم است، بعد از ۱۱ سپتامبر، در لفاظی رهبران آمریکا علیه ایران، ایران از کشوری که قبلاً با عنوان «یاغی» در سیاست خارجی آن مورد نظر قرار می گرفت و سیاست مهار نسبت به آن اجرا می شد به « محور شرارت » انتقال یافت که جزو منابع بلافصل تهدید برای امنیت آمریکا به شمار می رود و باید هدف جنگ علیه تروریسم قرار بگیرد . (۳)

[تاریخ روابط بین ایران و ایالات متحده پر از فراز و فرودهایی است ولی آنچه مشهود است] ، آمریکا بر پایه رویکرد تقابل گرایانه و تعامل گرایانه به ایران نگریسته [است] . در ایران نیز همین دو رویکرد سر بر آورده و آنچه در عمل پیش آمده بر آیندی از دیدگاه های تقابل گرایانه و تعامل گرایانه بوده است که اختلافات را به درازا کشانده است.

در حالی که تندروها با رویکردی منفی، سیمایی خطرناک از ایران به نمایش می گذارند و خواهان بر خورد با جمهوری اسلامی هستند ، تعامل گرایان از موضعی ایجابی و مثبت و با ترسیم فضایی واقعی تر از جامعه و حکومت در ایران، بر منافع و علقه های مشترک انگشت می گذارند و خواهان زدوده شدن بدگمانی ها از روشهای دیپلماتیک هستند.

تقابل گرایان با نگاه تند و بدبینانه به جمهوری اسلامی و زدن اتهاماتی چون پشتیبانی از گروه های تروریست ، دخالت در عراق و افغانستان ، کند کردن فرایند صلح خاورمیانه ، نقض حقوق بشر و سرکوب آزادی ها و تلاش برای دستیابی به جنگ افزارهای کشتار جمعی و بویژه جنگ افزار هسته ای از دادن عناوینی چون « محور شرارت » و « دولت خود سر » به جمهوری اسلامی پروا ندارند و حتی از بر خورد با ایران از راه های قهرآمیز همچون اقدام نظامی برای دگرگون کردن نظام سیاسی آن سخن می گویند.

نخبگان فکری و اجرایی دیگری از ایالات متحده ، بر عکس تقابل گرایان ، به جای بر خورد نظامی برای دگرگونی نظام سیاسی در ایران ، پیشنهادهایی در راستای تعدیل رفتار ایران در پهنه نظام بین الملل داده اند . تعامل گرایان با تأکید بر علقه ها و منافع استراتژیک دو کشور در عراق ، افغانستان ، ترکیه ، آسیای مرکزی ، امنیت منطقه ای به ویژه در خلیج فارس و مسائلی چون فرایند صلح خاورمیانه ، کنترل جنگ افزارها و تروریسم ، سرمایه گذاری اقتصادی و انرژی ، سودمند بودن گفتگو با ایران را یادآور می شوند و ایجاد رابطه سیاسی با آنرا پیشنهاد میکنند . (۴)

آنچه در نوشته حاضر به دنبال آن هستیم این است که ، سیاست های اتخاذ شده از سوی ایالات متحده در قبال جمهوری اسلامی ایران بویژه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ ، با توجه به فراز و فرودهای حاکم بر روابط و مناسبات گذشته دو کشور، چگونه به امنیتی کردن مسائل مربوط به ایران پرداخته و از قبال آن فضای تهدید آمیز جلوه دادن ساختار و سیاست های اعمالی و اعلامی جمهوری اسلامی ایران را برای نظام

و ساختار بین‌المللی تعریف می‌کند و اینکه چه ارتباطی بین امنیتی کردن ایران با هژمونی ایالات متحده وجود دارد، هر چند بصورت جزئی و ناقص به تصویر می‌کشد.

۲- سؤال اصلی:

چه رابطه‌ای بین بازتولید هژمونی ایالات متحده و امنیت‌سازی (مهار) ج.ا.ایران وجود دارد؟

۳- فرضیه اصلی:

بازتولید هژمونی ایالات متحده در سطح منطقه حساس خاورمیانه و خلیج فارس ضرورت امنیت‌سازی ج.ا.ایران را باعث می‌شود.

۴- متغیرها:

متغیر مستقل: هژمونی ایالات متحده آمریکا

متغیر وابسته: (پروژه) امنیت‌سازی ج.ا.ایران بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر

۵- سوابق پژوهشی:

در ارتباط با موضوع و عنوان بیان شده این نوشتار (هژمونی ایالات متحده آمریکا و امنیت‌سازی جمهوری اسلامی ایران پس از حوادث ۱۱ سپتامبر) به جرأت می‌توان گفت که کتاب و نوشته‌ای حتی به صورت مقاله وجود ندارد ولی در خصوص موضوع هژمونی بطور عام و هژمونی آمریکا بطور خاص تعدادی بسیار معدودی کتب و مقاله بصورت لاتین و فارسی وجود دارد از جمله این کتب اخیراً به زبان فارسی ترجمه شده و بصورت تلویحی به هژمونی آمریکا اشاره‌ای دارد کتاب ایالات متحده و قدرت‌های بزرگ؛ سیاست‌های جهانی در قرن بیست و یکم نوشته بری بوزان و ترجمه عبدالمجید حیدری از سری انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی می‌باشد، کتاب دیگری که باز به صورت تلویحی ارتباط با هژمونی آمریکا پیدا می‌کند و بخصوص از منظر رئالیسم تهاجمی که چارچوب تئوریک این نوشته (پایان نامه) نیز می‌باشد، کتاب تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ نوشته جان مرشایمر و ترجمه غلامعلی چگنی زاده از سری انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی می‌باشد، کتاب دیگری که در این زمینه مفید واقع گردید کتاب اقتصاد سیاسی مداخله‌گرایی در سیاست خارجی آمریکا، نوشته عبدالله قنبرلو، از سری انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی است، کتاب تنها ابرقدرت، هژمونی آمریکا در قرن ۲۱ نوشته جان ایکنبری، ترجمه: عظیم فضلی پور انتشارات موسسه‌ی فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران از

جمله منابع مفید در این زمینه می باشد که مورد استفاده قرار گرفته است، مقالات فارسی چندی نیز در ارتباط با هژمونی آمریکا که بصورت تلویحی و موردی به موضوع پرداخته است، وجود دارد ، بخصوص مقالاتی که در شماره های متنوع فصلنامه مطالعات راهبردی به چاپ رسیده است، از جمله این مقالات می توان به مقاله ای تحت عنوان ۱۱ سپتامبر: ساختار نظام بین الملل و هژمونی آمریکا ، نوشته حسین دهشیار، فصلنامه مطالعات راهبردی ، سال پنجم ، شماره سوم و چهارم ، پائیز و زمستان ۱۳۸۱، از سری انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی اشاره کرد و مقالات متنوع دیگری که در این نوشتار به آن اشاره شده است، از جمله منابع لاتین که به هژمونی آمریکا اشاره دارد کتابی تحت عنوان *American Hegemony and world –oil: The industry ,The State system and The world economy* نوشته سایمون بروملی (Bromley,Simon) از انتشارات (Cambridge Polity) است که مطالعه آن توصیه می شود. در ارتباط با موضوع امنیت سازی بطور عام و موضوع امنیتی کردن ایران و مهار ج.ا.ایران کتاب خاصی وجود ندارد ولی از لابلای موضوعات و مباحث مربوط به امنیت ، می توان نوشته هایی را هرچند جزئی و کوتاه یافت ، از جمله ، می توان به کتاب محیط امنیتی پیرامونی جمهوری اسلامی ایران ، جمعی از نویسندگان و همچنین کتاب ایران و مسئله هسته ای ، که هر دو کتاب ویراسته داود غریاق زندی از سری انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی می باشند اشاره کرد و از جمله مقالات که موضوع امنیت را مورد مذاقه قرار داده است می توان به مقالاتی تحت عنوان ، تبارشناسی مطالعات امنیتی ، نوشته رضا خلیلی و نیز بررسی و نقد نظریه امنیتی ساختن نوشته علی عبدالله خانی ، که هر دو مقاله در فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره سوم ، پائیز ۱۳۸۵ به چاپ رسیده اند اشاره کرد، در این خصوص (امنیت و امنیت سازی) ، کتب و مقالات لاتین معدودی نیز موجود می باشد که بر حسب نیاز مورد استفاده قرار گرفته است . ولی آنچه در این نوشته مد نظر بوده ، پیوند دادن موضوعات مورد اشاره ای بود که بصورت جداگانه و موردی به آنها پرداخته شده است و این حساسیت و دقت موضوع را ، دو چندان و سخت می کند.

۶- اهمیت ، اهداف و علل انتخاب موضوع :

روابط ج.ا.ایران و ایالات متحده دارای فراز و فرود های بسیاری بویژه پس از انقلاب ۱۳۵۷ ایران بوده است، دو رویکرد متفاوت در طول این دوران بر روابط دو کشور ، سایه افکنده ، یک رویکرد نوعی نگاه تعامل گرایانه را مد نظر دارد و رویکرد دیگر نوعی نگاه تقابل گرایانه را شیوه مناسب و کارآمد ، در مواجهه با

موضوعات فی مابین دو کشور می داند . ولی آنچه در شرایط کنونی از وزنه سنگینی برخوردار بوده و غالب به نظر می رسد ، بیشتر برداشت امنیتی و تهدید آمیز از ج.ا.ایران توسط ایالات متحده می باشد ، بنابراین بررسی و کنکاش موضوعات مهم در حوزه روابط ایالات متحده و ج.ا.ایران به ویژه در چارچوب نگاه امنیتی شکل گرفته بین دو کشور پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱م ، از منظر نگاه علمی و نه جانب دارانه و به عنوان یک دانشجوی سیاست و روابط بین الملل خالی از لطف نبوده و می تواند قدم بسیار کوچکی در تدوین نگاه آکادمیک به موضوعات این چینی برای شناساندن توانمندی ها و نقاط ضعف ج.ا.ایران باشد و داوری ما را نسبت به مسائل مبتلا به ، واقع بینانه تر و علمی تر و به دور از قضاوت های ارزشی ترسیم نماید.

۷- روش تحقیق:

روش تحقیق مورد استفاده قرار گرفته در این پژوهش ، بصورت تبیینی - تحلیلی بوده و با توجه به ماهیت و محتوای موضوع و نحوه ارتباط منطقی بین متغیرهای دخیل در آن ، ناگزیر از روش توصیفی نیز بهره گرفته شده است.

۸- روش گردآوری داده ها:

روش گردآوری داده ها و اطلاعات موضوع بصورت استفاده از منابع کتابخانه ای ، آرشیوی و استفاده از نشریات و مجلات و منابع اینترنتی بوده که بصورت کتب و مقالات فارسی و لاتین در این نوشته مورد استفاده قرار گرفته.

۹- تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی:

تعریف هژمونی : اصطلاح هژمونی (Hegemony) از کلمه یونانی (Hegies Thai) گرفته شده و از نظر لغوی دو معنی نسبتاً متفاوتی دارد . در معنی نخست هژمونی به تسلط دولت مردها بر روی یک محدوده جغرافیایی اطلاق می شود ، البته نه در یک مفهوم سیاسی ، بلکه به تسلط معنوی یک فرد بر دیگری به کار برده می شود . در معنای دوم هژمونی در یونان باستان ، به یک رهبر یا یک سردار سپاه بزرگ ، به ویژه در جنگ اطلاق می شد.

افزون بر این ، واژه ی هژمونی در یونان باستان ، به نقش برتر یک دولت شهر (State polis) در مقابل یک دولت شهر دیگر در درون نظام سیاسی یونان گفته می شد . (۵)

واژه هژمونی یا برتری جویی ، از «هژمون» یا «برتری» می‌آید . فرهنگ دانشگاهی وبستر آن را « نفوذ و اقتدار غالب ، به ویژه یک کشور بر دیگری » تعریف می کند . مفهوم هژمونی در اندیشه های گرامشی جایگاه بالایی دارد . از نظر گرامشی ، هژمونی به معنای استیلای ایدئولوژیک است . حکومت یک طبقه بر جامعه ، [تنها] بر قدرت مادی استوار نمی باشد . طبقه مسلط برای حفظ موقعیت خود باید ارزش های اخلاقی و سیاسی و فرهنگی خود را به عنوان هنجار های متعارف رفتار سیاسی بوجود آورد ، و جهان بینی و فلسفه خود را به فلسفه توده مردم یا « عقل متعارف » تبدیل کند . گرامشی بین سلطه و هژمونی تفاوت قائل است . اولی بر زور و دومی بر اجماع و رضایت استوار است ، وقتی هژمونی ، اخلاقی نیست و بر فریب و نیرنگ متکی می شود ، گرامشی آن را سلطه می نامد . در این حالت نقش یک کشور به امپراتوری شباهت بیشتری دارد . (۶)

تعریف تروریسم : « خشونتی از قبل طراحی شده با جهت گیری سیاسی که علیه اهداف غیر نظامی از سوی گروه های فرو ملی و عوامل مخفی که اغلب برای تأثیرگذاری بر مخاطبین به کار گرفته می شود » (۷)

تعریف تروریسم هسته ای: تروریسم هسته ای عبارت است از استعمال مواد پرتوزا یا مواد انفجاری هسته ای یا تهدید به استفاده از آن توسط افراد یا گروه های خارج از کنترل دولت، به منظور ایجاد وحشت و انجام اقدام تروریستی با تهدید به انجام آن علیه تاسیسات هسته ای . (۸)

تعریف امنیت سازی : مفهوم امنیتی ساختن Securitization در حوزه مطالعات امنیتی ، توسط مکتب کپنهاک و به ویژه شخص ویور برای تشریح یک نظریه امنیتی به کار گرفته شده است . این نظریه در درجه اول ، تاکید دارد که امنیتی ساختن به معنای خروج پدیده ها و یا موضوعات از وضعیت عادی به وضعیت فوق العاده می باشد . امنیتی ساختن حکایت از آن دارد که گوینده یا بازیگر امنیتی ساز به این نتیجه رسیده که دیگر در شرایط عادی نمی تواند با آن پدیده مواجه شود و مدیریت آن مستلزم اطلاق وضعیت فوق العاده به آن پدیده است . بنابراین می توان نتیجه گرفت که امنیتی ساختن هر پدیده یا موضوع عادی ، شاخصه ای برای ارزیابی میزان نا امنی در هر سیستم می باشد . (۹)

حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ : حادثه ای که در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ بر اثر برخورد دو فروند هواپیمای مسافربری حامل مواد منفجره به برجهای دوقلوی ساختمان مرکزی تجارت جهانی در مانهاتان نیویورک و حمله به

ساختمان های پنتاگون در واشنگتن ، اتفاق افتاده و به عنوان نقطه عطف در سیاست خارجی ایالات متحده و نظام بین الملل معاصر به ثبت رسیده است . (۱۰)

۱۰- **مشکلات و تنگناها** : با توجه به جدید بودن موضوع تحقیق ، باید اذعان کرد که در خصوص موضوع ، کتاب یا مقاله فارسی و لاتین مربوط با عنوان و محتوای موضوع وجود نداشته و تحقیق حاضر حتی در استفاده از داده های اینترنتی با کمبود داده مواجه بوده و این کار پژوهشی را با مشکلات عدیده ای مواجه کرده است.

۱۱- سازماندهی تحقیق:

پژوهش پیش رو شامل کلیات طرح تحقیق و سه بخش مجزای دیگر می باشد که ، بجز بخش اول که چارچوب تئوریک پژوهش حاضر را ارائه کرده ، دو بخش دیگر هر کدام به چهار فصل جداگانه تقسیم می گردد . کلیات طرح تحقیق شامل بیان مسئله ، سؤال اصلی ، فرضیه اصلی ، متغیرهای مستقل و وابسته ، سوابق پژوهش ، اهمیت و اهداف پژوهش ، روش پژوهش ، روش گردآوری داده ها ، مشکلات و تنگناهای پژوهش و تعریف مفاهیم و واژگان می باشد . بخش اول اختصاص به چهارچوب تئوریک دارد که در آن با استفاده از مفروضات تئوریک و نظری رئالیسم تهاجمی سعی در تبیین موضوع و تشریح تئوری رئالیسم تهاجمی کرده ایم و بصورت مختصر در پی توضیح این تئوری بودیم و با توجه به این مقدمات در بخش های بعدی سعی شده تا موضوعات و متغیرهای دخیل در موضوع را از منظر رئالیسم تهاجمی نگاه کنیم و ببینیم تا چه اندازه این نظریه می تواند موضوع را تبیین علمی کند. در بخش دوم که به چهار فصل جداگانه به ترتیب با عناوین ، فصل اول ؛ هژمونی و مفاهیم مربوط به آن، فصل دوم ؛ به موضوعات مربوط به نومحافظه کاران و نقشی که در سیاست های ایالات متحده بازی می کنند پرداخته شده است . در فصل سوم ؛ به خاورمیانه و نقش آن در بازتولید هژمونی ایالات متحده اشاره گردیده و فصل چهارم ، موضوع خلیج فارس و جایگاه آن در بازتولید هژمونی ایالات متحده بیان گردیده است . بخش سوم پژوهش به موضوع متغیر وابسته با عنوان امنیت سازی ج.ا.ایران پس از حوادث ۱۱ سپتامبر پرداخته است و از چهار فصل مجزا به ترتیب ، با عناوین فصل اول ؛ به موضوع امنیت ، مفاهیم و مشتقات آن اختصاص یافته است. در فصل دوم ؛ به سیاست های تسلیحاتی ایالات متحده اشاره دارد که در ارتباط تنگاتنگ با مبحث فصل سوم همین بخش ، با عنوان سیاست ایالات متحده در قبال مبارزه با تروریسم می باشد و آخرین فصل این

بخش اختصاص به سیاست های ایالات متحده در چگونگی برخورد و مهار ج.ا.ایران دارد و به بیان رویکردها و استراتژی های ایالات متحده در قبال ج.ا.ایران می پردازد و در نهایت قسمت پایانی تحقیق به نتیجه گیری کلی از مورد پژوهش و تحقیق پرداخته و سعی در ارائه چکیده ای مختصر و کوتاه ، اما تا حدی جامع دارد.

منابع کلیات طرح پژوهش :

۱. فرزاد پور سعید، ۱۱ سپتامبر و تحول مفهوم منافع ملی: گذار از منافع ملی به منفعت نظام جمهوری اسلامی، فصلنامه مطالعات راهبردی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره سوم و چهارم، (پائیز و زمستان ۱۳۸۱)، ص ۶۹۳
 ۲. همان، صص ۷۰۴-۷۰۳
 ۳. مراد علی صدوقی، تأثیر حادثه ۱۱ سپتامبر بر سیاست دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره سوم و چهارم، (پائیز و زمستان ۱۳۸۱)، ص ۷۱۸
 ۴. جواد طاعت، ایران و آمریکا: رویارویی یا تعامل؟، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال بیست و سوم، شماره یازدهم و دوازدهم، (مرداد و شهریور ۱۳۸۸)، صص ۷-۴
 ۵. باشگاه اندیشه ۸۹/۸/۱
- <http://bashgah.net/topics-2630.html>
۶. انریکو اوچلی و مورفی گریک، کاربرد دیدگاه گرامشی در روابط بین الملل با نگاهی به رابطه ایالات متحده با جهان سوم، ترجمه؛ حمیرا مشیرزاده، فصلنامه راهبرد، شماره ۵، (زمستان ۱۳۷۳)، صص ۱۸۵-۱۸۰
 7. Pillar Paul, **Terrorism and U.S foreign policy**, Washington D.C: The brooking Institution, p.13
 ۸. حسن عالی پور، تروریسم هسته ای، پژوهشکده مطالعات راهبردی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره سوم، (پائیز ۱۳۸۵)، صص ۵۸۷-۵۸۶
 ۹. علی عبدالله خانی، بررسی و نقد نظریه امنیتی ساختن، پژوهشکده مطالعات راهبردی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره سوم، (پائیز ۱۳۸۵)، ص ۴۹۲
 ۱۰. عبدالعلی قوام، « جهانی شدن و حادثه ۱۱ سپتامبر»، فصلنامه سیاست خارجی، سال پانزدهم، (زمستان ۱۳۸۰)، ص ۹۹۸